

Statistikproduktionsstödet
Framtaget i en tidigare SCB-organisation.

Statistiska indikatorer – några utmärkande egenskaper

1 Inledning

Frågor om vad som menas med en *statistisk indikator* har ställts ibland på SCB under de senaste åren. Syftet här är att karaktärisera en statistisk indikator och att ge stöd för när, och hur, SCB bör använda termen. Beskrivningen utgår främst från kvalitetsbegreppet för officiell statistik och några internationella rapporter och beskrivningar.

Orden *indikator* och *indikation* har betydelser som tecken och visare. En indikator kan peka på något eller peka åt ett håll. Ett exempel på en indikator är förekomsten av lavar, vilka är känsliga för luftföroreningar och därför kan användas som indikatorer på luftkvalitet.

En *statistisk indikator* är en indikator som har formen av statistik. Ett skäl för att använda en statistisk indikator och inte ”vanlig” statistik är att sakområdet är komplext och inte direkt mätbart. Skillnaderna mellan intressestorheter och målstorheter kan i vanlig statistik vara förhållandevis små. Det kan till exempel vara att en liten del av intressepopulationen lämnas utanför eller att någon variabel modifieras eller inte ingår bland statistikens målvariabler. För statistiska indikatorer är skillnaden mellan intresse- och målstorheter större. Sakområdet är i många fall inte direkt mätbart, t.ex. för livskvalitet och hållbar utveckling.

Statistik

Statistiska indikatorer

Samband
mellan
intresse- och
målstorheter

Statistiska indikatorer används i många fall för att följa upp mål, t.ex. mål för hållbar utveckling eller mål som finns beskrivna i lagar. Det är en fördel om indikatorn konstrueras så att det framgår hur utfallet förhåller sig till det uppsatta målet, när ett sådant finns, och hur utfallet ändras över tid. Om det finns många tänkbara indikatorer kan det vara klokt att göra ett urval. En annan möjlighet är en sammanvägning av flera indikatorer. För jämställdhetsstatistiken har ett urval av indikatorer gjorts och de har utformats inom ramarna för de jämställdhetspolitiska delmålen.

2 Karaktäristik

2.1 En definierande beskrivning

Det finns inte en allmänt vedertagen definition av *statistisk indikator*, men olika texter har vissa gemensamma och ofta återkommande inslag. Eurostat noterar i en rapportserie att termen indikator har sina rötter i de latinska orden *indicare* (peka ut, visa, indikera) och *index* som betyder något som används för att peka eller pek fingret. Indikatorer kan ge tidiga signaler och bidra till underbyggda beslut. För att förstå vart indikatorn pekar, och varför, måste användaren vara införstådd med den bakomliggande frågeställningen samt med indikatorns konstruktion.

En *statistisk indikator* är en indikator som har formen av statistik. Den karaktäriseras av

- **vad** den ska indikera
- **hur** den är konstruerad.

Både *vad* och *hur* har kopplingar till sakområdet.

En statistisk indikator utformas för sitt ändamål, som annan statistik. Ett tydligt syfte kan vara extra viktigt för indikatorer. Att utforma en statistisk indikator kräver förståelse av sammanhanget som den ska användas i, ämnes- och metodkunskap, kommunikation och tydlighet.

Indikatorn är en förenkling, med ett specifikt ändamål. Den kan vara enkel till sin konstruktion eller vara sammansatt, t.ex. en sammanvägning av flera enkla indikatorer. Det är enklare att läsa av en enda indikator, men det är mer krävande att förstå dess innebörd. Både syftet och hur indikatorn förhåller sig till detta syfte behöver framgå för att tolkning och användning ska kunna bli riktiga.

2.2 Vad som gäller för statistiska indikatorer

En statistisk indikator kan vara officiell statistik, om den följer riktlinjerna för vad som är officiell statistik (SCB, 2018).

Preliminär statistik är normalt inte en statistisk indikator i förhållande till den slutliga statistiken. Den preliminära statistiken är mer aktuell och mindre tillförlitlig än den slutliga. De statistiska målstorheterna är desamma. Benämningen indikator ska inte användas för att signalera (större) osäkerhet, utan den ska knytas till val av målstorheter som skiljer sig från intressestorheter – att statistiken skattar ”något annat men relaterat”.

En statistisk indikator kan ha koppling till en annan serie som den avser att avspegla direkt eller med en tidsförskjutning. En *ledande indikator* har syftet att förutsäga utvecklingen av en tidsserie, ofta ekonomisk.

Statistik som SCB ansvarar för dokumenteras i *Kvalitetsdeklaration* och i *Statistikens framställning* (StaF). Det gäller generellt och per statistikprodukt (eventuellt flera tillsammans i StaF). Om statistiska indikatorer ingår i den framställda statistiken är det bland annat viktigt att beskriva skillnader mellan intresse- och målstorheter för dessa. När redan befintlig statistik används som indikatorer görs hänvisningar till den dokumentationen. Hänvisningar till befintlig dokumentation kan användas också om statistiken är en sammanställning av ett stort antal statistiska indikatorer.

3 Vidare läsning

Eurostat har under perioden 2014–2017 tagit fram en beskrivning i tre delar (Eurostat 2014, Eurostat 2017a och Eurostat 2017b).

FN (*The Bureau of the Conference of European Statisticians*) satte upp en Task Force 2016, där SCB under en period hade en ledande roll. År 2019 fastställdes riktlinjer (UNECE 2019) för tre typer av indikatorer. Där sägs att det inte finns en vedertagen internationell definition av en statistisk indikator samt att termen används i många sammanhang och kan ha många betydelser.

En uppsättning indikatorer kan utgöra, eller bidra till, en beskrivning av sakområdet. Den kan bli betydelsefull för resultatmålen. MacFeely (2020, s. 369), som är inriktad på hållbarhetsmålen, skriver:

[...] it was statisticians who selected the indicators that specifically defined what the 2030 Agenda text actually meant. This is an important point because the SDG indicators do not simply measure the 2030 Agenda, they define it.

SSB (2021), som också är inriktad på hållbarhetsmålen, lyfter fram dimensionerna *mål*, *perspektiv* och *kvalitet* för en indikator, och rapporten sätter upp en klassifikationstaxonomi för hållbarhetsindikatorer. Perspektiv kopplas till varför, och i vilket sammanhang, indikatorn kan användas och kvalitet knyts till *fit-for-purpose*.

I det europeiska statistiska systemet finns *Principal European economic indicators* (PEEI) för EU och medlemsländerna. Dessa ekonomiska indikatorer har valts ut för att ge – indikera – en helhetsbild av ekonomin. De utgörs av en uppsättning ”vanliga” statistiska storheter hämtade från t.ex. arbetsmarknad, bruttonationalprodukt och priser.

Radermacher (2021) noterar att termen indikator används brett och på olika sätt samt att skillnader mellan data, statistik, fakta, information och indikatorer är höggradigt suddiga. Han diskuterar ändamål och kvalitet, samt att indikatorer ska designas, produceras och kommuniceras så att de är *fit-for-purpose*.

4 Referenser

Eurostat. (2014). *Towards a harmonised methodology for statistical indicators - Part 1: Indicator typologies and terminologies*.

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-14-011>

Eurostat. (2017a). *Towards a harmonised methodology for statistical indicators - Part 2: Communicating through indicators*.

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-17-001>

Eurostat. (2017b). *Towards a harmonised methodology for statistical indicators - Part 3: Relevance of indicators for policy making*.

<http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-17-007>

MacFeely, S. (2020). *Measuring the Sustainable Development Goal Indicators: An Unprecedented Statistical Challenge*. Journal of Official Statistics, 36, 361–378. <http://dx.doi.org/10.2478/IOS-2020-0019>

Radermacher, W. J. (2021). *Guidelines on indicator methodology: A mission impossible?* Statistical Journal of the International Association of Official Statistics.

[sj200724 \(iospress.com\)](https://doi.org/10.2478/sj200724)

SCB (2018). Riktlinjer för vad som är officiell statistik. Riktlinjer fastställda av SCB 2018-03-27, Dnr: 2018/495.

<https://www.scb.se/contentassets/0cd92207266d40eb8829244d51d90b94/riktlinjer-for-vad-som-ar-officiell-statistik.pdf>

SSB (2021) *Taksonomi for klassifisering av indikatorer til bærekraftsmålene* Notater 2021/3, Statistisk sentralbyrå (SSB), Norge. [Taksonomi for klassifisering av indikatorer til bærekraftsmålene \(ssb.no\)](https://www.ssb.no/taksonomi-for-klasseifisering-av-indikatorer-til-baerekraftsmalene)

UNECE (2019). *Guidelines on producing leading, composite and sentiment indicators*, United Nations.

<https://unece.org/DAM/stats/publications/2019/ECECESSTAT20192.pdf>